

1. Demografický vývoj

Na území Jihočeského kraje je 56 měst.

Ke konci roku 2019 žilo v Jihočeském kraji celkem 644 083 obyvatel. Jeho sídelní strukturu tvoří 7 okresů, kdy největší rozlohu zaujímá okres Jindřichův Hradec (19,3 %), ale obyvatel žije nejvíce v okrese České Budějovice (30,4 %). Administrativně je Jihočeský kraj rozdělen do 17 správních obvodů s rozšířenou působností (obce III. stupně – SO ORP) a 37 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (obce II. stupně – SO POÚ). Na území kraje je celkem 624 obcí, z tohoto počtu pak 56 obcí má statut města a 23 statut městyse.

Sídelní struktura

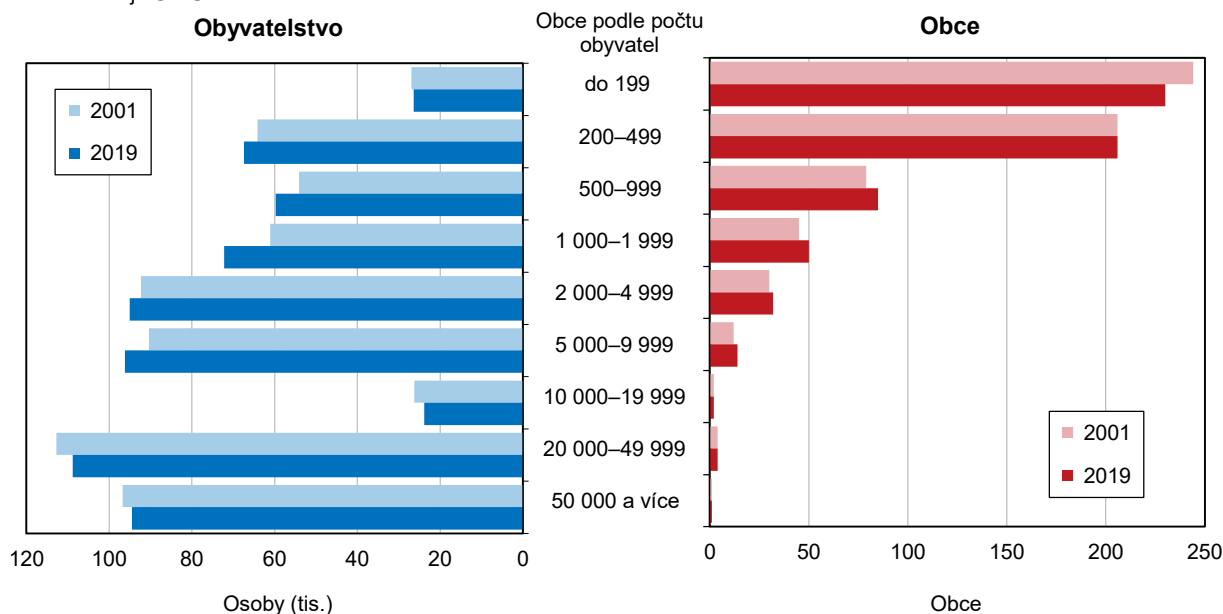
V kraji je výrazný podíl obcí s malým počtem obyvatel.

Jihočeský kraj rozlohou přes 10 tis. km² představuje 12,8 % území České republiky, ale na obyvatelstvu ČR se podílí pouze 6 %. Mezi kraji má nejnižší hustotu zalidnění (64,0 obyvatel na km²), přičemž okres Prachatice má nejnižší hustotu obyvatelstva mezi všemi okresy České republiky (37,0 obyvatel na km²). V územním detailu kraje je nejvíce zalidněno území správního obvodu s rozšířenou působností České Budějovice (176,0 obyv./km²) a nejméně SO ORP Vimperk (32,7 obyv./km²), což je nejnižší hustota obyvatel v celé ČR.

Sídelní struktura kraje je celkově rozdrobená, což dokládá existence 1 990 částí obcí, jednak výrazně nadprůměrný podíl nejmenších obcí. Méně než 200 obyvatel má celkem 230 jihočeských obcí (druhý nejvyšší podíl mezi kraji, po Kraji Vysočina), žije v nich však nepatrný podíl obyvatel (4,1 % v roce 2019).

Graf 1.1 Sídelní struktura Jihočeského kraje v letech 2001 a 2019 (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

V roce 2019 se podíl městského obyvatelstva snížil.

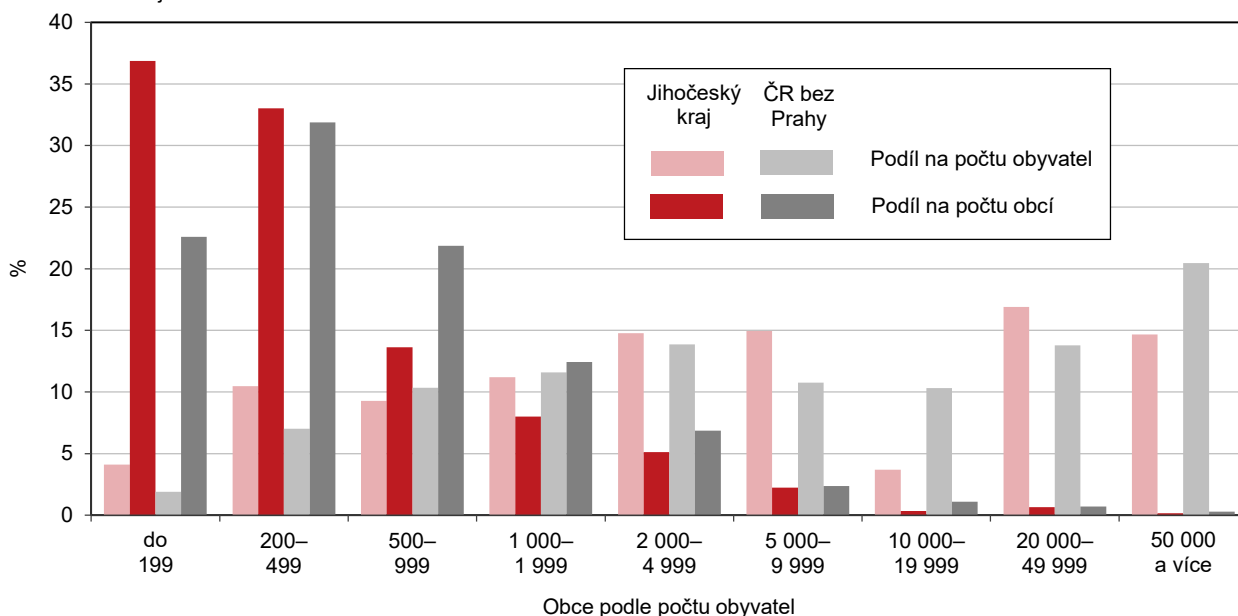
Ve městech žilo v roce 2019 v Jihočeském kraji celkem 63,8 % obyvatel, z toho ve městech v kategorii 20 až 50 tis. obyvatel žil nejvyšší podíl obyvatel (16,9 %). Podíl městského obyvatelstva se v kraji meziročně mírně snížil. V největším městě, Českých Budějovicích, žilo 14,7 % obyvatel kraje. Nicméně do krajského města se lidé v minulých letech příliš nestěhovali, až v posledních třech letech se tato situace změnila a lidé se začali do krajského města opět stěhovat. Mezi městy je velké rozpětí v počtu obyvatel; od Rožmberka nad Vltavou s 373 obyvateli po krajské město České Budějovice s 94,5 tis. obyvateli. Nejméně obyvatel žilo v roce 2019 v obci Minice v okrese Písek (34). Méně než 50 obyvatel mělo v kraji ještě 15 obcí,

včetně vojenského újezdu Boletice, kde od 1. ledna 2016 již nebydlí žádní lidé, v souvislosti s optimalizací vojenských újezdů dle zákona č. 15/2015 Sb.

Graf 1.2 Sídlní struktura obcí Jihočeského kraje a České republiky (bez Prahy) k 31. 12. 2019

Zdroj: ČSÚ

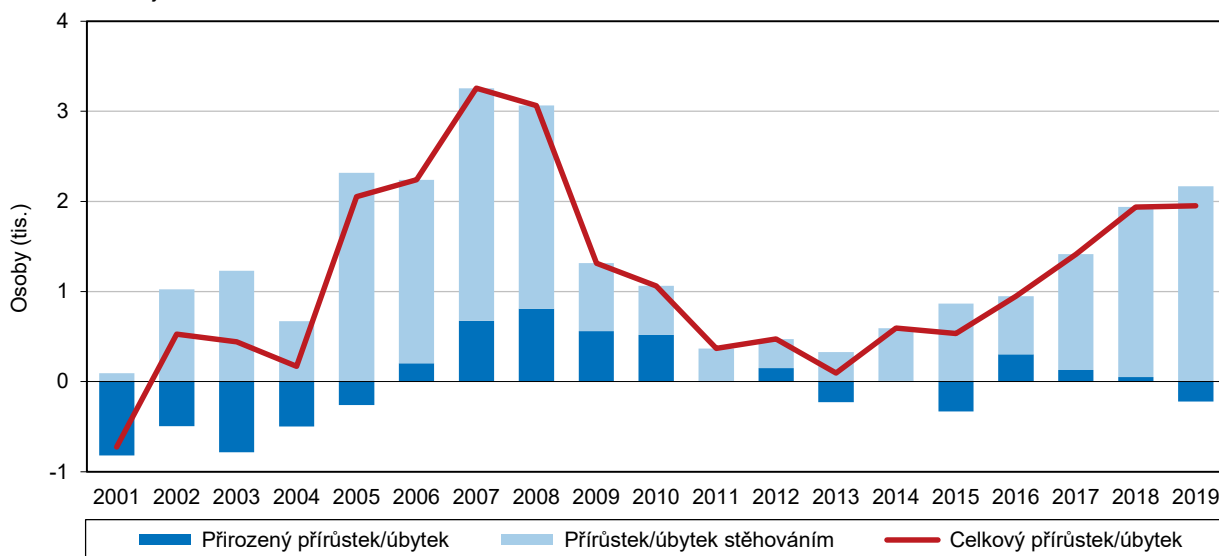
Stav a pohyb obyvatelstva

V letech 2018 a 2019 se v kraji zvýšil celkový přírůstek obyvatelstva.

K 31. 12. 2019 žilo v Jihočeském kraji 644 083 obyvatel, z toho 50,6 % žen. Již osmnáct let se v kraji zvyšuje počet obyvatel. Nejvyšší přírůstek obyvatelstva byl zaznamenán v letech 2007 a 2008. V roce 2009 však došlo k jeho významnému snížení, kdy jistě i v souvislosti s nepříznivým vývojem ekonomiky migrační přírůstek klesl a byl několik let na nižších, ale kladných hodnotách. V letech 2013, 2015 a 2019 byl celkový přírůstek snižován zápornými hodnotami přirozené měny. V roce 2018 a také v roce 2019 se celkový přírůstek počtu obyvatel kraje po deseti letech výrazněji zvýšil (v roce 2019 o 1 950 osob).

Graf 1.3 Pohyb obyvatel v Jihočeském kraji

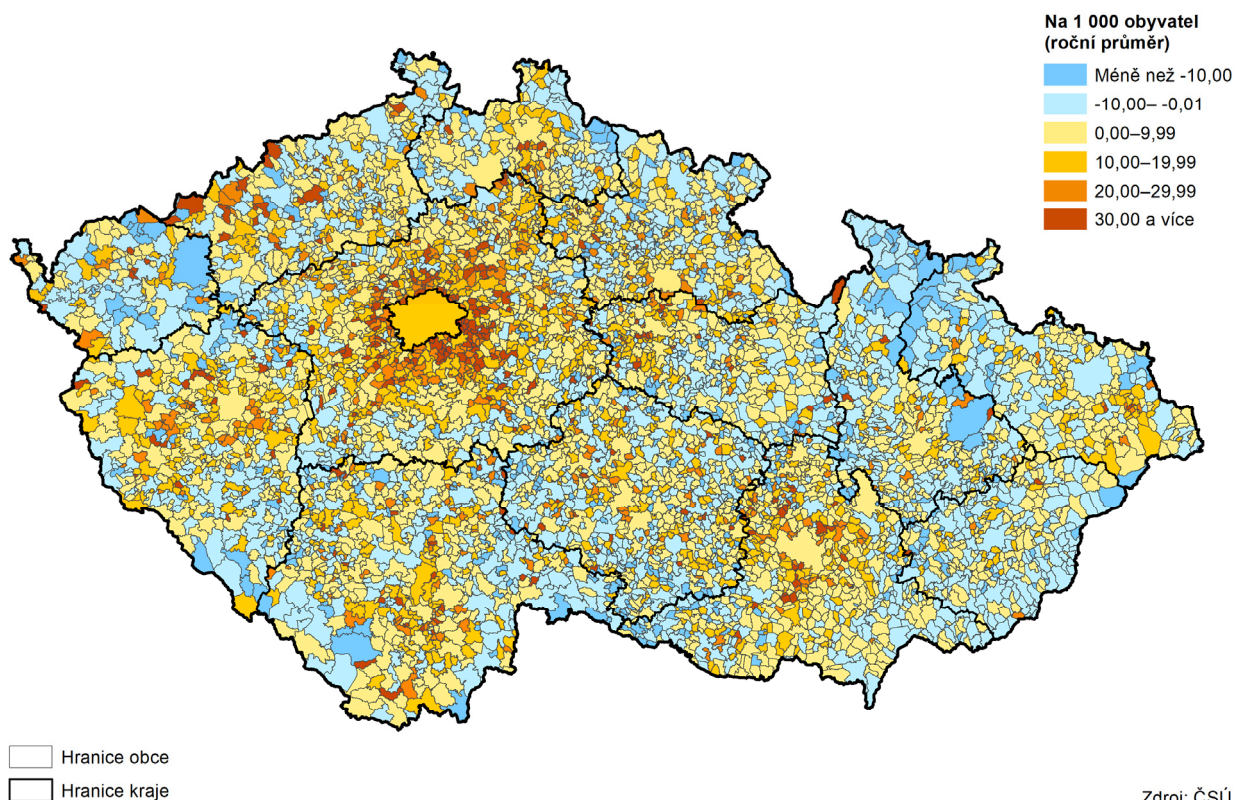
Zdroj: ČSÚ

Přirozená měna měla v kraji v posledních letech kolísavé hodnoty.

Zatímco mezi roky 2002 až 2005 byl přírůstek počtu obyvatel kraje zajištěn zcela migrací, v letech 2006 až 2012 k němu přispívala i přirozená měna. Přitom v letech 2009 a 2010 byl vliv přirozené měny srovnatelný s vlivem migrace. V roce 2011 se však saldo přirozené měny snížilo téměř na nulu, případně v některých dalších letech přešlo do záporných hodnot, a od té doby se počet obyvatel kraje zvyšoval převážně díky migraci. Přirozená měna měla v kraji v posledních letech kolísavý charakter, od záporných hodnot jednoho roku po kladná čísla následujícího roku.

Ktg 1.1 Celkový přírůstek/úbytek počtu obyvatel v obcích v letech 2014 až 2019

V roce 2019 bylo saldo přirozené měny v záporných hodnotách.

V roce 2019 se v Jihočeském kraji živě narodilo 6 665 dětí a zemřelo 6 885 osob. Přirozená měna byla tedy v záporných číslech (-220 osob) a snižovala příznivou hodnotu migrace. Období kladných přírůstků přirozené měny skončilo v roce 2012 a trvalo 7 let. Nejvyšší hodnoty dosáhl přirozený přírůstek v roce 2008 a pak se již jeho výše snižovala nebo kolísala. V roce 2019 byla přirozená měna v kladných hodnotách pouze v okresech České Budějovice a Český Krumlov, v ostatních okresech byla záporná. Jihočeský kraj se v relativním vyjádření přirozené měny v roce 2019 umístil na 7. pozici mezi kraji. Nejpříznivější hodnoty byly opět zaznamenány v hlavním městě Praze, naopak nejvyšší záporné hodnoty přirozené měny byly v posledních letech v Karlovarském kraji.

Migrace dlouhodobě zvyšovala počet obyvatel kraje.

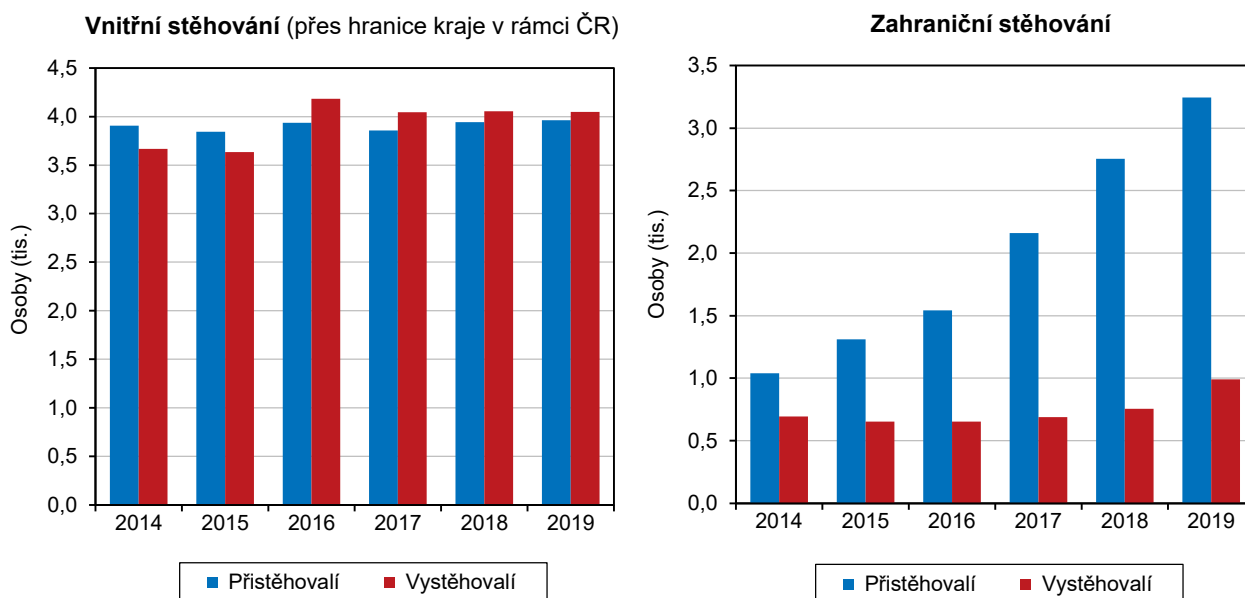
Díky migraci se dlouhodobě zvyšoval počet obyvatel kraje. Jihočeský kraj byl v roce 2019 v relativním vyjádření migrace (na 1 000 obyvatel středního stavu) na 5. pozici mezi kraji. Nejčastěji se lidé stěhovali do Středočeského kraje, naopak výrazněji lidé opouštěli Moravskoslezský kraj.

Zájem o stěhování se do Jihočeského kraje v posledních letech přispíval ke zvyšování počtu obyvatel. Výrazné bylo především stěhování z ciziny. Přírůstky stěhování z období let 2005 až 2008, ovlivněné také zahraniční migrací, byly historicky nejvyšší. Od roku 2008 však s poklesem ekonomiky saldo migrace klesalo až do roku 2013.

V posledních letech se migrační aktivita stále mírně zvyšovala vlivem zmíněné zahraniční migrace. Z jiných krajů ČR se do Jihočeského kraje lidé příliš nestěhovali, naopak kraj spíše opouštěli. Výraznější migrace, a to oběma směry, byla zaznamenána jen v případě hlavního města Prahy. V roce 2019 se z ostatních krajů do jižních Čech přistěhovalo více než 3,9 tis. obyvatel, do jiných krajů se odstěhovalo přes 4 tis. osob. Počty přistěhovalých osob v posledních osmi letech stále rostly, počty vystěhovalých se zvyšovaly od roku 2017, přičemž v předchozích letech měly spíše kolísavou hodnotu.

Graf 1.4 Migrace v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Migrační přírůstky měly úzkou souvislost se stěhováními ze zahraničí.

Kladné hodnoty migrace v Jihočeském kraji měly v posledních letech výraznou souvislost se zahraniční migrací. Vyšší počty přistěhovalých osob z ciziny (3 243) v roce 2019 výrazně ovlivnily celkový počet přistěhovalých do Jihočeského kraje a byly zatím nejvyšší v dlouhodobém sledování. Počty osob, které se do ciziny z kraje vystěhovaly (990), byly také nejvyšší od roku 2004. V územním detailu se nejvíce přistěhovalých z ciziny přihlásilo k pobytu v okrese České Budějovice (36,5 % z celkového počtu přistěhovalých z ciziny).

Objem vnitřního stěhování mezi obcemi daného okresu v roce 2019 poklesl.

Vnitrokrájská migrace je tvořena stěhováními mezi obcemi uvnitř okresu a stěhováními mezi okresy v rámci kraje. Při stěhování uvnitř kraje se stejně jako v předešlých letech přestěhovalo více než 11 tisíc osob, do změn v počtu obyvatel se však toto vnitrokrájské stěhování nepromítá. V územním detailu v rámci stěhování mezi okresy kraje to bylo téměř 3,5 tis. přestěhovaných osob. Do jiné obce daného okresu se v roce 2019 přestěhovalo 7,8 tis. osob a byl to nejnižší počet přestěhovaných od roku 2004 v rámci stěhování uvnitř okresu.

Přírůstek počtu obyvatel uvedly SO ORP České Budějovice, Písek a Trhové Sviny.

V posledních deseti letech zaznamenávaly každoročně přírůstky počtu obyvatel správní obvody ORP České Budějovice, Písek a Trhové Sviny. Uvedené obvody byly v uplynulých letech migračně aktivní, stěhování bylo rozhodující a někde i jedinou příčinou zvyšování počtu obyvatel. Naopak v SO ORP Dačice a Milevsko docházelo k dlouhodobému úbytku obyvatel, který byl způsoben nepříznivou přirozenou měnou a hlavně zápornou migrací. Také na Blatensku a Třeboňsku se téměř každoročně snižoval počet obyvatel.

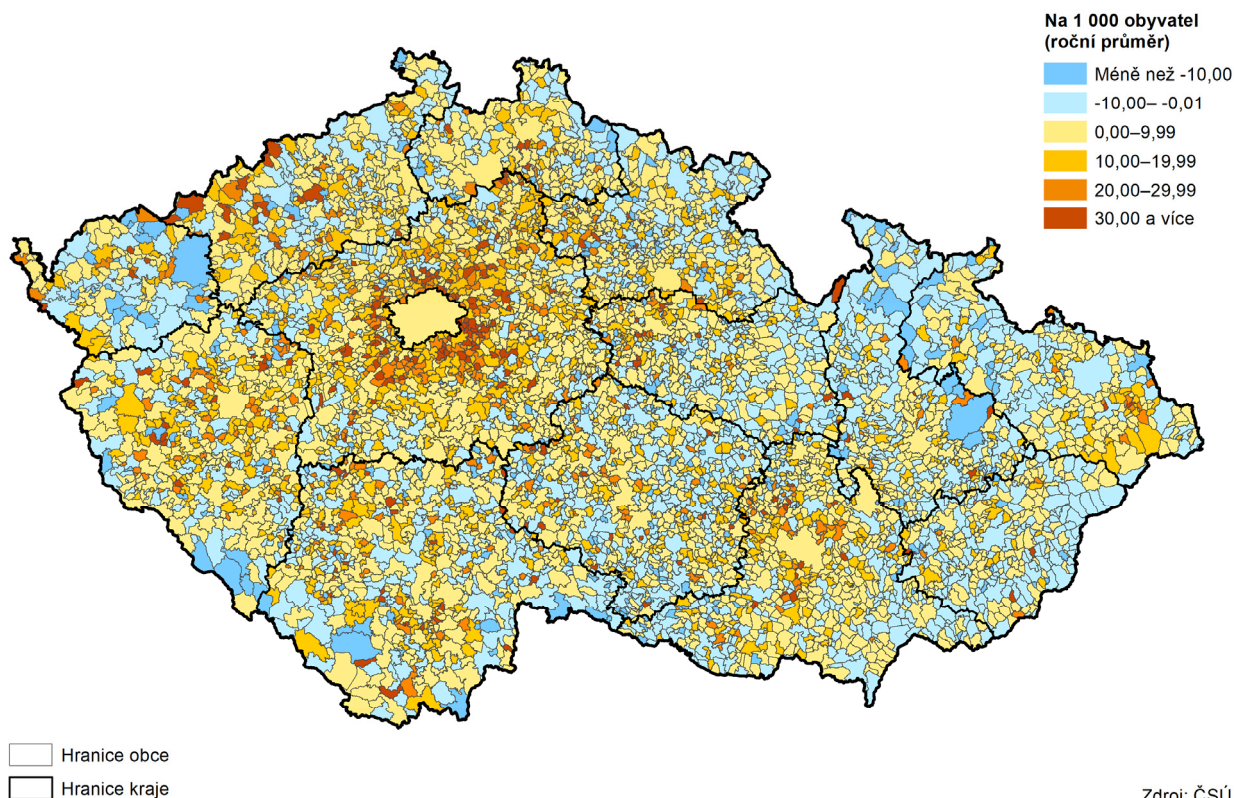
Celkový relativní přírůstek byl nejvyšší na Kaplicku, největší úbytek uvedl SO ORP Dačice.

Pokud se celkový přírůstek/úbytek vyjádří v relativních hodnotách, tj. přepočte se na 1 000 obyvatel středního stavu, tak lépe vystihne situaci na daném území. Nejvyšší celkový přírůstek obyvatel byl v roce 2019 v SO ORP Kaplice (+9,9 ‰), Vodňany (+9,2 ‰) a Trhové Sviny (+7,7 ‰). Naopak nejvíce se počet obyvatel v roce 2019 snížil v SO ORP Dačice (-3,9 ‰), když v předchozích letech byly úbytky počtu obyvatel na tomto území ještě vyšší.

Kladný přirozený přírůstek byl z detailnějšího pohledu v posledních deseti letech zaznamenán pouze v SO ORP České Budějovice, Český Krumlov a Kaplice. Naopak ve většině správních obvodů v kraji měl kolísavé nebo dlouhodobě záporné hodnoty, zejména ve správním obvodě Milevsko.

Nejvyšší relativní migrační přírůstek byl zjištěn ve správním obvodě ORP Trhové Sviny (+9,1 ‰), kde počty přistěhovaných osob dlouhodobě převyšovaly počty odstěhovaných. Vyšší kladné hodnoty migračního přírůstku byly během let zaznamenány také v SO ORP České Budějovice a Písek. Naopak lidé opouštěli v posledních letech nejvíce území správního obvodu Dačice, když relativní migrační úbytek v roce 2019 činil -2,3 ‰. Také v obvodech Český Krumlov a Jindřichův Hradec obyvatel migrací v relativním vyjádření výrazněji ubývalo.

Ktg 1.2 Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním v letech 2014 až 2019

Směry stěhování ovlivňuje příznivá vzdálenost do větších měst a možnost výstavby.

Do Jihočeského kraje se stále lidé rádi stěhují, migrační přírůstky počtu obyvatel jsou dlouhodobě v příznivých hodnotách, nicméně je nutné poznamenat, že kladné migrační přírůstky zajišťuje především okres České Budějovice. V roce 2019 byl migrační přírůstek zaznamenán ve všech okresech kraje, včetně okresu Jindřichův Hradec, kde byla v předchozích letech migrace v záporných hodnotách. Příznivé hodnoty migrace byly z velké části ovlivněny stěhováním ze zahraničí, především do okresu České Budějovice.

Lidé se opět začali stěhovat do krajského města.

Pro Jihočeský kraj je typické stěhování obyvatel z měst (především okresních) do obcí v jejich okolí. Výjimku mezi okresními městy představuje Písek, ve kterém se počet obyvatel stěhování v uplynulých letech mírně zvýšil. A také do města České Budějovice se v posledních třech letech začali lidé opět stěhovat. Do ostatních okresních měst se lidé příliš nestěhovali. Nejvyšší migrační úbytky (přepočtené pro lepší srovnání na 1 000 obyvatel) byly v letech 2014 až 2019 zaznamenány zejména ve městě Větrní a ve městech okresu Jindřichův Hradec a Prachatice – Slavonice, Deštná, Prachatice, Dačice, Volary a také v Milevsku.

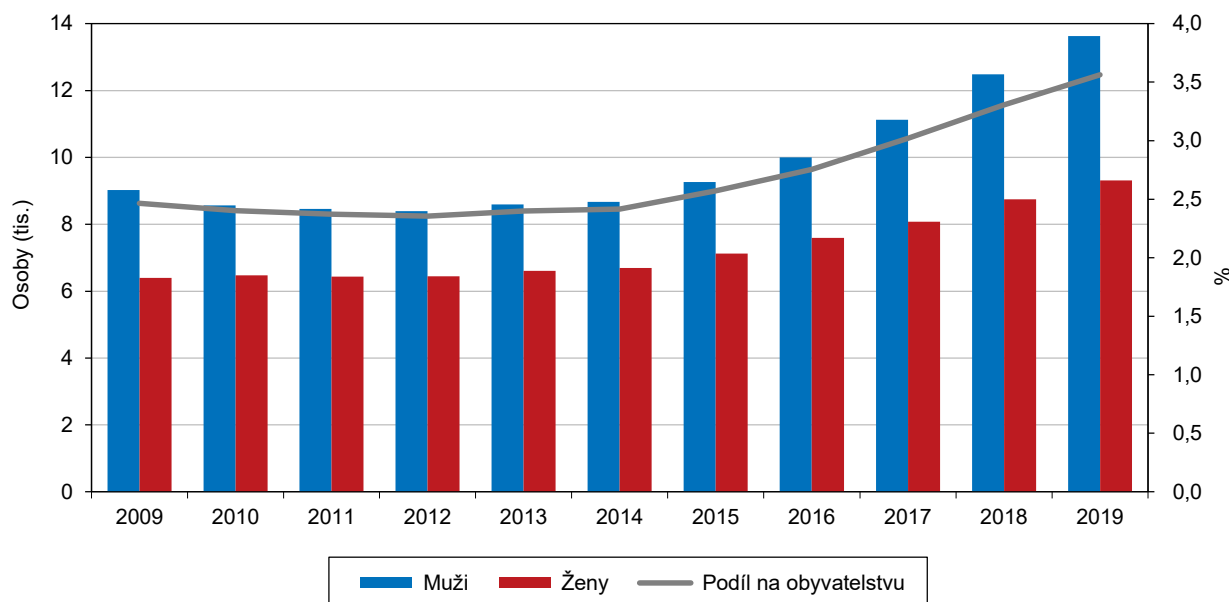
Nejvyšší relativní migrační přírůstek v jihočeských městech byl v posledních letech zaznamenán v Plané nad Lužnicí a Hluboké nad Vltavou, nicméně v mnoha malých obcích bylo relativní saldo migrace vyšší, protože v obcích s malým počtem obyvatel i přistěhování nebo odstěhování jedné rodiny podstatně ovlivní relativní vyjádření přírůstku nebo úbytku obyvatel.

V průběhu let dochází k vyliďňování okrajových částí kraje.

Celkové přírůstky počtu obyvatel měst jsou převážně ovlivněny migrací, ale také příznivou přirozenou měnou. V posledních pěti letech pouze 25 městům v kraji počet obyvatel neklesal. Nejvyšší celkový přírůstek v jihočeských městech v relativních hodnotách (na 1 000 obyv.) byl zaznamenán v letech 2014 až 2019 v Plané nad Lužnicí, Hluboké nad Vltavou, Lišově, Českých Velenicích a Miroticích. Naopak nejvyšší relativní úbytky zaznamenala města Slavonice, Milevsko, Větrní a Dačice. V Jihočeském kraji dochází k vyliďňování okrajových částí v důsledku menších pracovních příležitostí a špatné dopravní dostupnosti. Zvyšování počtu obyvatel v dané obci je úměrné příznivé vzdálenosti od většího města a možnosti bytové výstavby.

Graf 1.5 Cizinci podle pohlaví (bez osob s platným azylem) v Jihočeském kraji (stav k 31. 12.)

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie

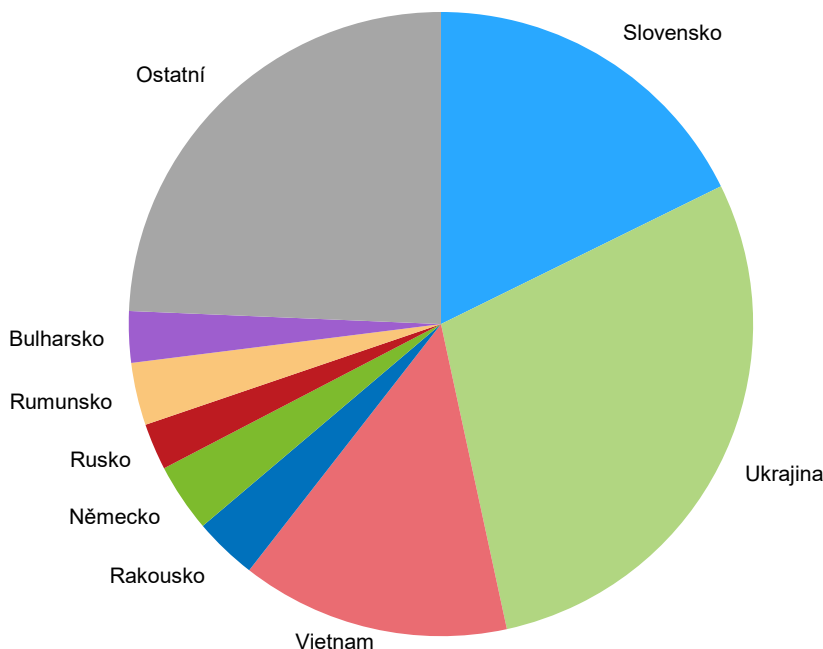
Podíl cizinců na počtu obyvatel v kraji činil 3,6 %.

Počet cizinců (bez azylantů) se v kraji v posledních letech zvyšoval. Od roku 2001 se počet cizinců nejprve významně zvyšoval až do zlomového roku 2008, poté pozvolna až do roku 2012 klesal. Od roku 2013 se počty cizinců začaly opět zvyšovat a ke konci roku 2019 žilo na území kraje téměř 23 tis. cizinců. Tento počet dosáhl nejvyšší hodnoty ve sledované historii. Meziročně se počet cizinců zvýšil o 8,1 %. Podíl cizinců na obyvatelstvu (3,6 %) řadí Jihočeský kraj spíše mezi regiony s jejich nižším zastoupením, i když se počty cizinců v posledních letech stále zvyšovaly.

Nejpočetnější skupina cizinců žila během let v hlavním městě Praze, kdy podíl cizinců na obyvatelstvu v roce 2019 dosáhl 15,9 %. Nejméně cizinců žilo ve Zlínském kraji (podíl na obyvatelstvu 1,9 %).

Graf 1.6 Cizinci podle státního občanství (bez osob s platným azylem) v Jihočeském kraji k 31. 12. 2019

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie

Více než čtvrtina cizinců byla z Ukrajiny.

Z celkového počtu cizinců bylo v roce 2019 v Jihočeském kraji nejvíce obyvatel z Ukrajiny (29,4 %) a jejich počty se během let výrazněji zvyšovaly. Slováků bylo 18 % a jejich počty také během let stále mírně rostly. Přibývalo i obyvatel Vietnamu, kteří byli zastoupeni ze 14,1 %, nicméně v roce 2019 jich na území kraje žilo nepatrně méně než v předchozím roce. Mezi cizinci bylo v roce 2019 také 3,6 % obyvatel z Německa a 3,3 % z Rakouska. Nejvíce cizinců hlášených v kraji žilo v okrese České Budějovice (téměř jedna třetina), nejméně v okrese Prachatice (7,4 %). Největší podíl na obyvatelstvu měli cizinci v okrese Český Krumlov (5,7 %), nejmenší v okrese Jindřichův Hradec (2,5 %).

Projekce obyvatelstva v Jihočeském kraji do roku 2070

Ze zpracované Projekce obyvatelstva je možné sledovat změny v počtu obyvatel až do roku 2070.

Věkové složení obyvatelstva kraje, zejména stárnutí populace v následujících letech, můžeme předvídat z nově zpracované Projekce obyvatelstva v krajích ČR do roku 2070. V projekci jsou zahrnuty základní demografické ukazatele; migrace a vývoj plodnosti a úmrtnosti na dané území. Při zpracování projekce se očekává plynulý vývoj všech demografických jevů. Není možno předvídat náhlé působení vnějších vlivů např. ekonomické krize, epidemie nemocí, živelné děje apod., které mohou mít na populační vývoj výrazný vliv.

Počet obyvatel se bude v kraji podle projekce zvyšovat přibližně do roku 2026.

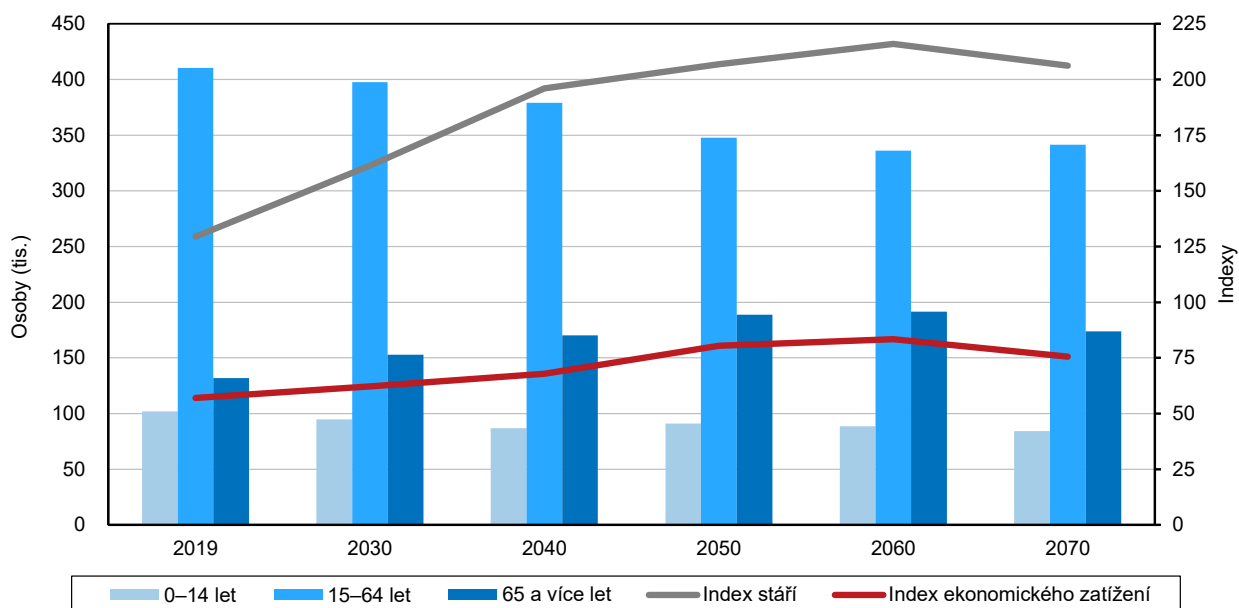
Ze zpracované projekce vyplývá, že předpokládaný počet obyvatel kraje v roce 2030 dosáhne 645 006 obyvatel, v roce 2050 bude 627 466 obyvatel a v roce 2070 klesne na 599 360 obyvatel. Počet obyvatel se bude v kraji podle prognózy zvyšovat přibližně do roku 2026, dále už se předpokládá jeho postupné snižování. V průběhu let se bude snižovat podíl dětské kategorie s minimem kolem roku 2040. Předpokládá se, že se podíly obyvatel ve věku 15 až 64 let budou postupně snižovat přibližně do roku 2060, poté se bude podíl osob v produktivním věku mírně zvyšovat. Podíl obyvatel v seniorském věku bude nejvyšší okolo roku 2060, pak už bude mírně klesat. Ze zpracovaných hodnot je patrné, že se v projekci projevují určitá početní

navýšení v souvislosti s možnými pronatalitními vlnami (např. jako byly roky 2008 až 2009) a počítá se s lehkou se zvyšující mírou plodnosti.

Graf 1.7 Předpokládané věkové složení obyvatelstva v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

V roce 2070 se v kraji předpokládá vysoké zastoupení věkové kategorie 65 a více let.

Z projekce je také zřejmé, že populace na území České republiky a tedy i v Jihočeském kraji bude v průběhu let stárnout. V roce 2019 byl průměrný věk Jihočechem 42,8 let, v roce 2070 se předpokládá hodnota 47,4 let. Podobně se tento jev může vyjádřit indexem stáří (počet obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 0 až 14 let). V roce 2019 měl v kraji tento index hodnotu 129,3, v roce 2070 bude připadat na 100 dětí celkem 206,1 seniorů. Z dat prognózy je možné určit i ekonomickou zátěž produktivní složky obyvatelstva (15 až 64 let) indexem ekonomického zatížení (počet obyvatel ve věku 0 až 14 let a 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 15 až 64 let). V roce 2019 byla hodnota tohoto indexu 57,0, v roce 2070 se předpokládá ve výši 75,6.

Porodnost

Porodnost se v posledních letech mírně snižovala.

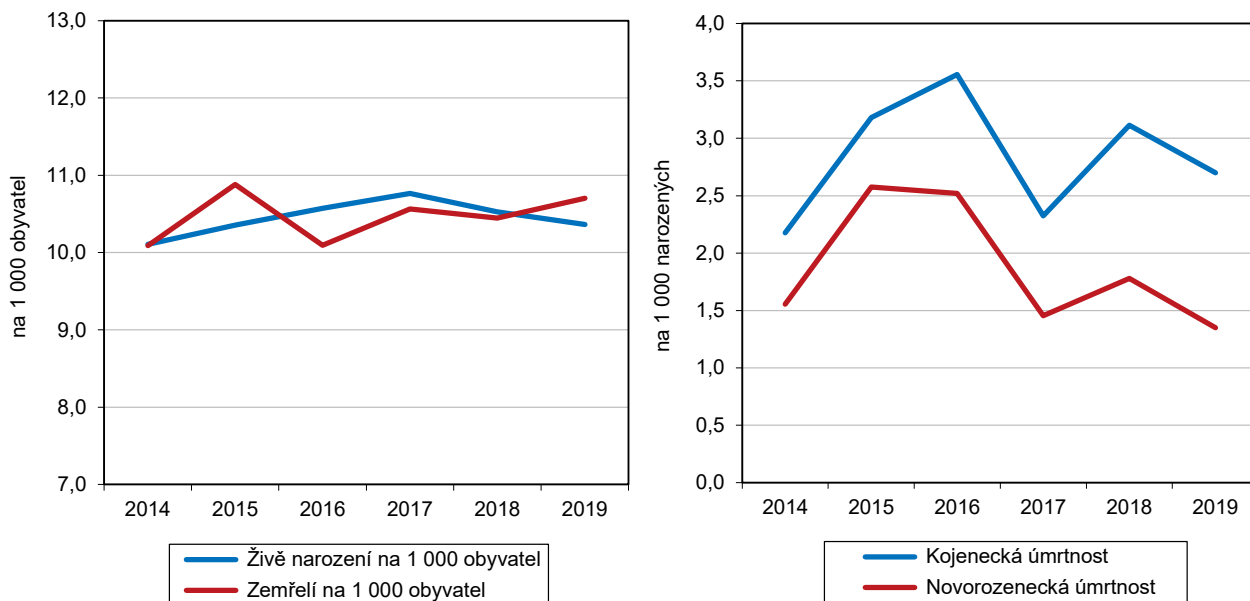
V Jihočeském kraji se v roce 2019 živě narodilo 6 665 dětí (3 387 chlapců a 3 278 dívek), což představuje porodnost 10,4 ‰. Po roce 2008, kdy dosáhla svého vrcholu (11,3 ‰) v období od roku 1994, porodnost klesala s přechodným zvýšením v roce 2012. V roce 2013 dosáhla stejně jako v roce 2011 nejnižší hodnoty za poslední roky a od té doby opět mírně stoupala až do roku 2017. V následujících letech 2018 až 2019 se opět začala mírně snižovat.

Jako první dítě se v roce 2019 celkem v kraji narodilo 47,2 % dětí, jako druhé v pořadí se narodilo 38,1 % dětí, dva sourozence již mělo 10,6 % dětí a jako čtvrté a další dítě se narodilo 4,0 % dětí. V Jihočeském kraji se v roce 2019 narodilo 88 dvojčat.

Ve srovnání s celorepublikovým průměrem byla v kraji v posledních deseti letech porodnost vždy mírně nižší (s výjimkou roku 2012). V roce 2019 byla opět zaznamenána nejvyšší porodnost v hlavním městě Praze, naopak nejnižší byla v posledních letech v Karlovarském kraji. Jihočeský kraj byl v roce 2019 mezi kraji na sedmé nejvyšší pozici.

Graf 1.8 Porodnost, úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší porodnost vykázal okres České Budějovice.

V meziokresním srovnání byla nejvyšší porodnost v okrese České Budějovice (10,9 ‰), nejnižší v okrese Strakonice (9,7 ‰). V úplném územním detailu byla v roce 2019 v kraji nejvyšší porodnost v SO ORP Vodňany (11,3 ‰) a České Budějovice (11,2 ‰), naopak nejnižší ve správním obvodě Trhové Sviny (9,0 ‰).

Průměrný věk matky při narození prvního dítěte byl v kraji 28,7 let.

V celé České republice a tedy i v Jihočeském kraji stále přetrvával trend odkládání mateřství do pozdějšího věku. Zatímco před dvaceti lety byl nejčastější věk rodiček mezi 25 až 29 lety, v roce 2019 bylo maminkám při porodu nejčastěji 30 až 34 let. V roce 2019 byl průměrný věk matky při narození dítěte v České republice 30,9 let, v Jihočeském kraji byly matky o něco mladší (30,6 let). Matkám při narození prvního dítěte bylo v kraji průměrně 28,7 let (v ČR 29,2 let), přitom před 20 lety byly jihočeské prvorodičky přibližně o 3,8 roku mladší. V mezikrajském srovnání byly nejstarší prvorodičky v Praze (31,3 let) a nejmladší v Ústeckém kraji (27,5 let).

Podíl dětí narozených mimo uzavřená manželství se meziročně snížil.

Počty dětí, které se narodily mimo uzavřené manželství¹, se stále zvyšovaly až do roku 2017, pouze v roce 2015 se jejich podíl v kraji nepatrně snížil. V letech 2018 a 2019 byl podíl dětí narozených mimo manželství nižší v celé ČR včetně Jihočeského kraje.

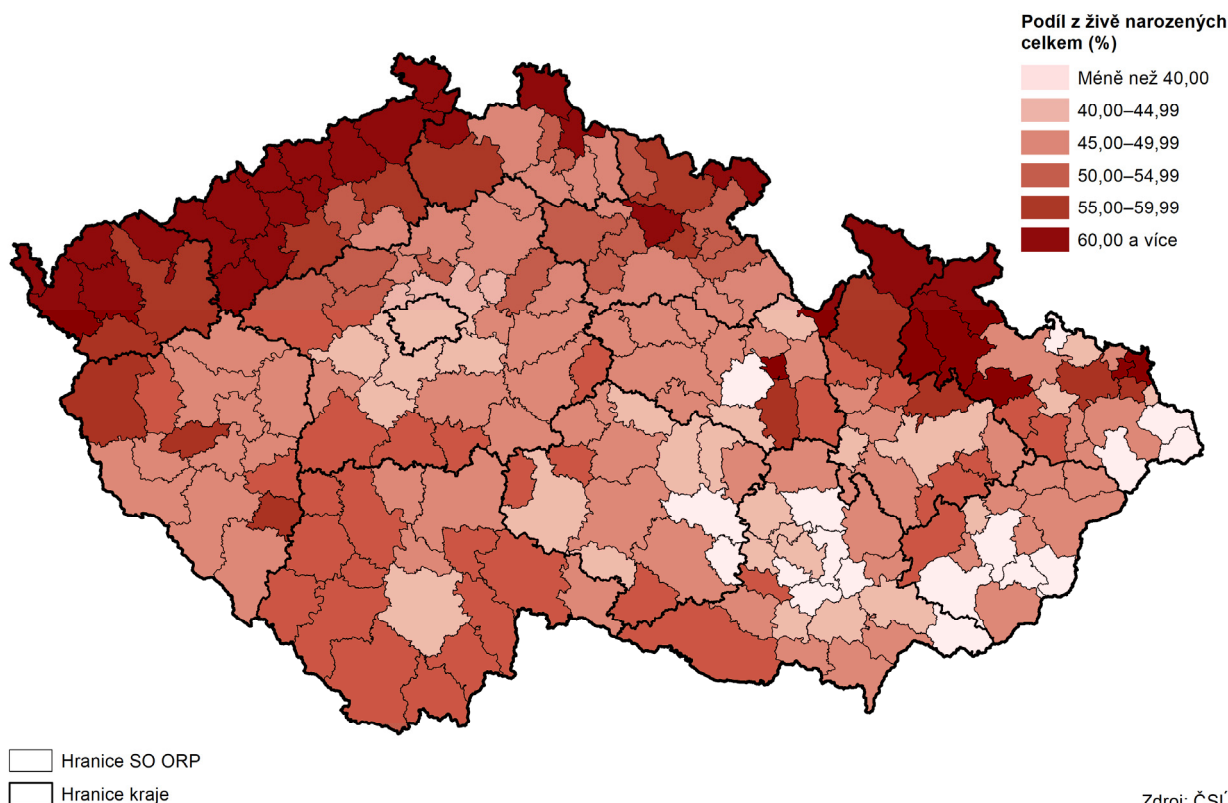
V roce 2019 se v kraji mimo uzavřené manželství narodilo 49,3 % dětí, ve srovnání s hodnotou za ČR to bylo o 1,1 procentního bodu více. Mezi kraji existují v podílu dětí narozených mimo manželství značné rozdíly; v roce 2019 se podíl pohyboval od 40,3 % v hlavním městě Praze až po 63,5 % v Ústeckém kraji.

V minulých letech byl v kraji nejvyšší podíl dětí, které se narodily mimo manželství, v okrese Český Krumlov. V roce 2019 se mimo uzavřené manželství narodil nejvyšší podíl dětí v okrese Jindřichův Hradec (53,7 %), nejnižší byl v okrese České Budějovice (43,8 %).

¹ Z dostupných údajů ovšem nelze zjistit, kolik z dětí narozených mimo manželství se skutečně narodilo svobodným matkám žijícím v domácnosti bez partnera a kolik jich žije v úplných rodinách bez uzavření sňatku.

Ktg 1.3 Živě narození mimo manželství ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2019

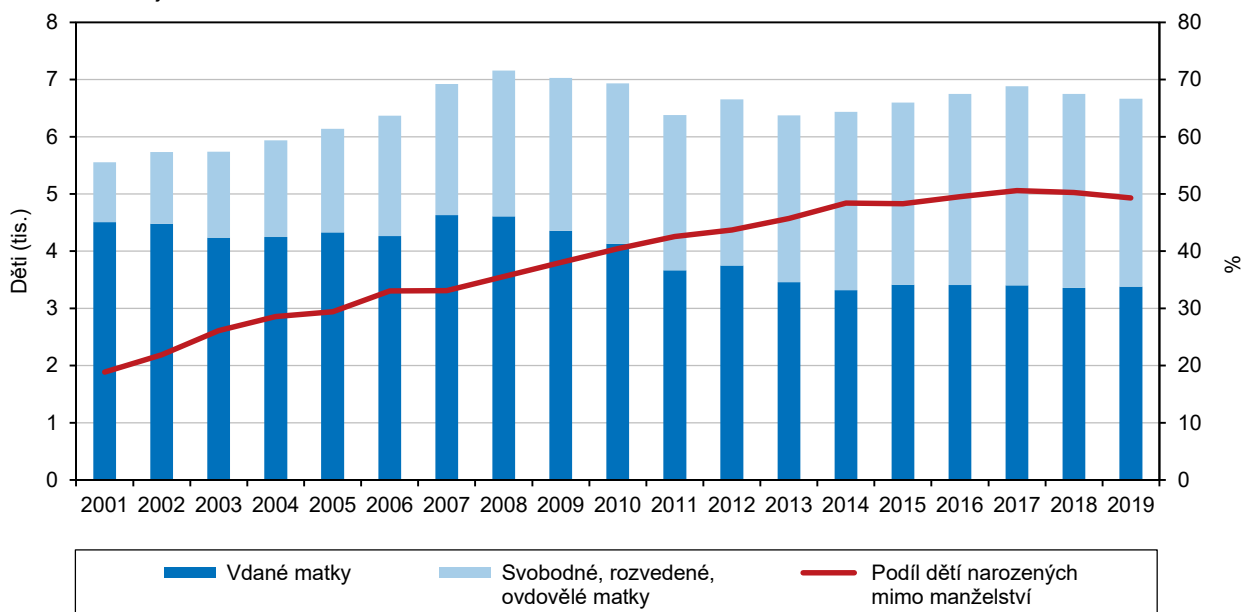

Těhotenství v současné době nebývá důvodem k uzavření sňatku.

Očekávané narození dítěte nebývá v současnosti důvodem k uzavření manželství. Toto konstatování lze odvodit z demografického ukazatele „předmanželské koncepce“, který udává, kolik procent živě narozených dětí se narodilo jako první v pořadí vdané matce v nynějším manželství do sedmi měsíců od sňatku. Je to jinými slovy podíl dětí, které jejich rodiče čekali už před svatbou. Zatímco před dvaceti lety byl v kraji podíl těchto dětí přes 41,4 %, v roce 2019 byla zaznamenána hodnota tohoto podílu jen 24,0 %.

Graf 1.9 Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

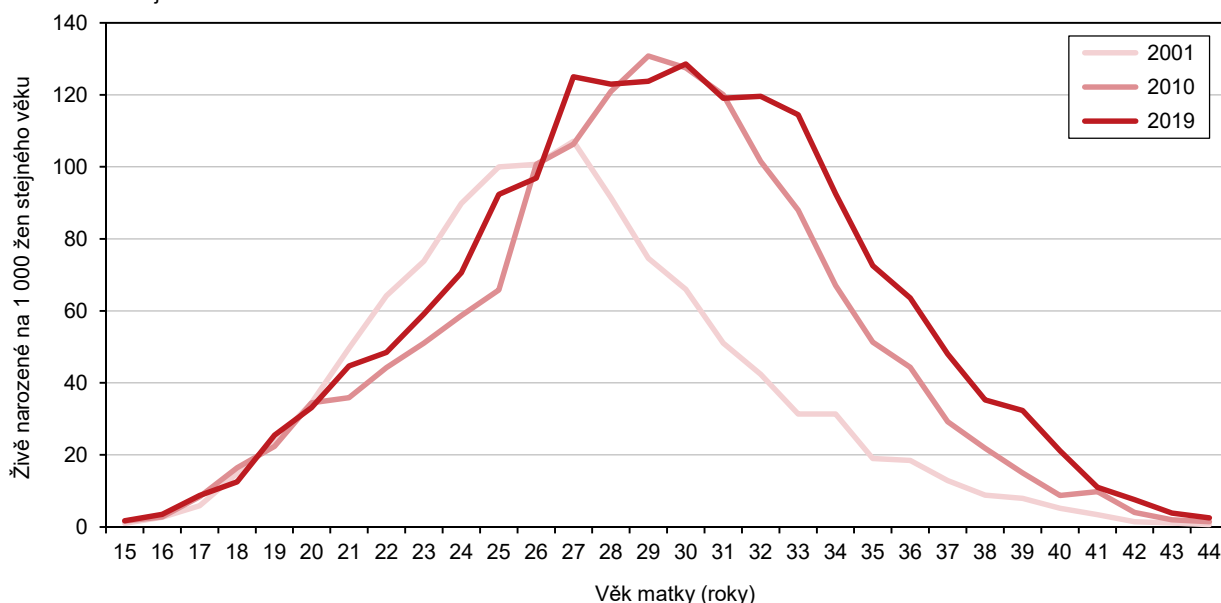
Nejvíce dětí se rodilo ženám ve věku 27 až 30 let.

S porodností jako takovou úzce souvisí plodnost žen. Míry plodnosti vyjadřují počet živě narozených dětí ženám v daném věku ke střednímu stavu žen stejného věku (na 1 000 žen daného věku). Z těchto hodnot je pak možné zaznamenat změny v hodnotách plodnosti v závislosti na věku matky. V roce 2019 byly nejvyšší hodnoty plodnosti zaznamenány u jihočeských žen ve věku 27 až 30 let, přičemž v roce 2001 to bylo ve věku 25 až 27 let.

Dalším ukazatelem je úhrnná plodnost, která udává počet živě narozených dětí, které by se mohly narodit jedné ženě, kdyby se hodnoty míry plodnosti podle věku a v daném roce neměnily během celého reprodukčního období, tj. ve věku 15–49 let. Ideální hodnota úhrnné plodnosti, která udržuje stav populace, je 2,1. V roce 2019 měla v Jihočeském kraji úhrnná plodnost hodnotu 1,745 (v ČR 1,709), před deseti lety byla v kraji zaznamenána hodnota 1,494.

Graf 1.10 Míry plodnosti podle věku matky v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Úmrtnost

Úmrtnost meziročně stoupla a byla vyšší než republikový průměr.

V Jihočeském kraji v roce 2019 zemřelo celkem 6 885 osob, z toho 3 574 mužů a 3 311 žen. Počty zemřelých v kraji se v roce 2019 proti předchozímu roku zvýšily a byly druhé nejvyšší za posledních 20 let, nicméně v posledních letech měly počty zemřelých v kraji spíše kolísavý charakter. Zemřelým mužům bylo nejčastěji 70 až 80 let, ženy nejčastěji umíraly ve věku 80 až 90 let.

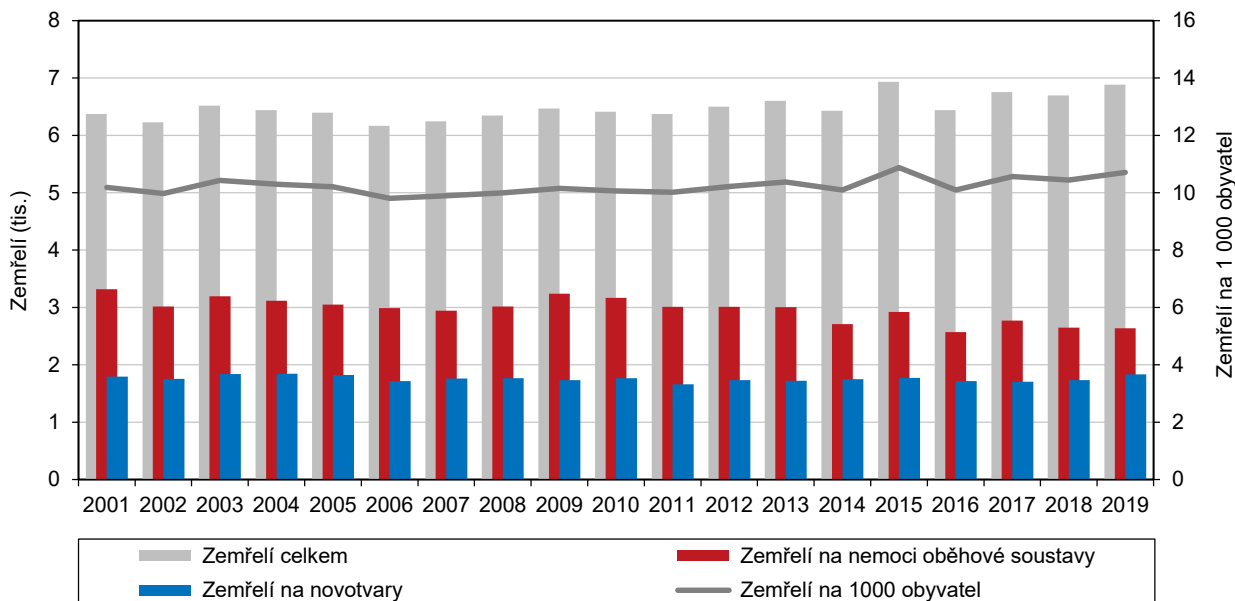
V přepočtu na 1 tis. obyvatel úmrtnost v roce 2019 činila 10,7 ‰, z toho u mužů 11,2 ‰ a u žen 10,2 ‰. Za obyvatelstvo celkem, muže i ženy se jednalo o druhou nejvyšší úmrtnost během posledních 20 let. Až do roku 2013, byla úmrtnost v kraji nižší než v ČR celkem, v posledních letech byla přímo úměrná zmíněné kolísavosti v počtu zemřelých. Nejvyšší úmrtnost byla zaznamenána v krajích Karlovarském a Moravskoslezském (11,5 ‰), naopak nejnižší úmrtnost uvedla Praha (9,3 ‰). Jihočeský kraj byl v mezikrajském srovnání na šesté nejnižší pozici.

Na území kraje byla v přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu v roce 2019 zaznamenána nejvyšší úmrtnost v okrese Tábor (11,9 ‰). Nejnižší hrubá míra úmrtnosti (9,4 ‰) byla v okrese Český Krumlov. V územním detailu byla nejvyšší úmrtnost v SO ORP Soběslav (12,5 ‰), naopak nejnižší ve správním obvodě Kaplice (8,5 ‰).

Graf 1.11 Zemřelí v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Nejčastější příčinou úmrtí jsou dlouhodobě nemoci oběhové soustavy.

Nejčastější příčinou smrti byly v roce 2019 opět nemoci oběhové soustavy – 38,3 % úmrtí (především ischemické choroby srdeční). Nemoci oběhové soustavy byly příčinou úmrtí podstatně častěji u žen (41,2 % úmrtí) než mužů (35,7 % úmrtí). Nicméně se jejich počty během let snižují a v Jihočeském kraji byl v roce 2019 podíl úmrtí v důsledku problémů s oběhovou soustavou nejnižší mezi kraji. Zhoubné novotvary byly druhou nejčastější příčinou úmrtí (26,6 %) a byly naopak častější příčinou smrti mužů (29,2 % úmrtí), ženy (23,8 % úmrtí). Nemoci dýchací soustavy se na příčinách smrti podílely z 8,6 %. Úmrtí v důsledku problémů s dýchací soustavou byly častější u mužů 9,0 %, u žen 8,2 %. Na problémy s trávicí soustavou zemřelo celkem 3,7 % osob. Sebevraždou svůj život ukončilo v roce 2019 celkem 69 osob, dopravní nehoda byla příčinou smrti v 66 případech. Naprostá většina zemřelých byla ve věku 65 a více let (nejčastěji ve věku 85 až 89 let), celkem 84,6 % z celkového počtu zemřelých. Úmrtí osob v produktivním věku bylo zaznamenáno z 14,9 % a v dětské věkové kategorii to bylo 0,5 %.

Kojenecká úmrtnost byla vyšší než průměr ČR, novorozenecká úmrtnost byla naopak v kraji nižší.

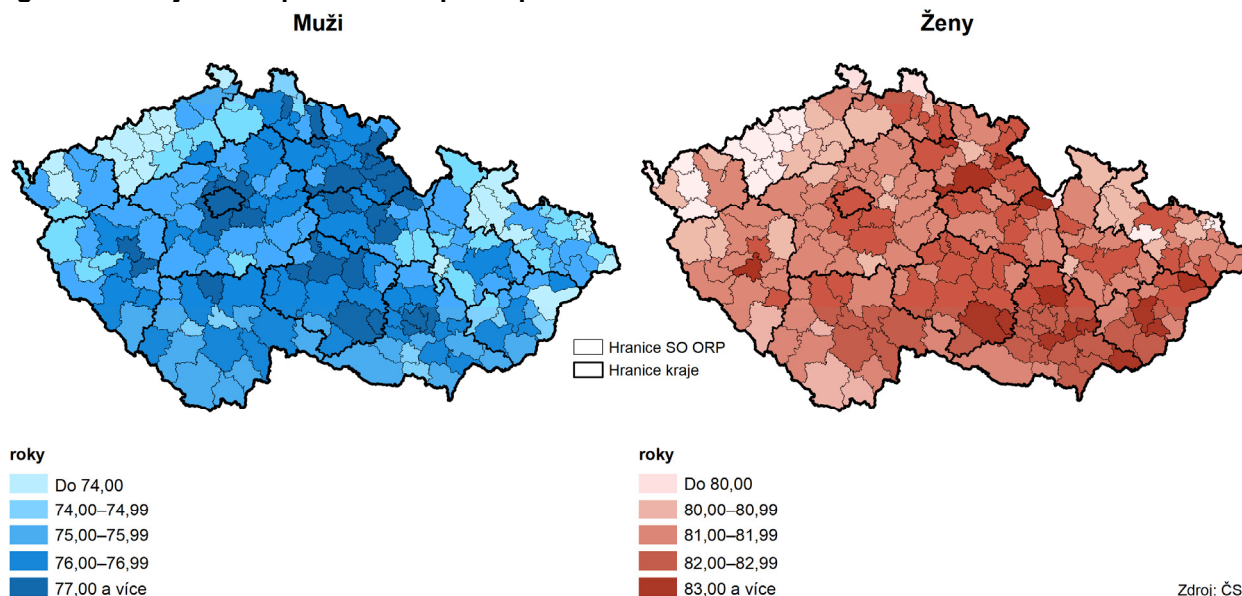
Kojenecká úmrtnost (počet dětí zemřelých před dosažením věku 1 roku na 1 000 živě narozených dětí) v Jihočeském kraji v roce 2019 činila 2,7 ‰ a byla vyšší než celorepublikový průměr (2,6 ‰). V mezikrajském srovnání byl v roce 2019 kraj na devátém místě. Nejnižší kojenecká úmrtnost byla zaznamenána v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (1,6 ‰), naopak nejvyšší v Ústeckém kraji (4,0 ‰).

Novorozenecká úmrtnost (počet dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů na 1 000 živě narozených dětí) v roce 2019 v kraji dosáhla 1,4 ‰, byla nižší než průměr republiky (1,6 ‰) a kraj se umístil na páté pozici. Nejnižší hodnotu zaznamenali opět v Pardubickém kraji (0,9 ‰), nejvyšší v Ústeckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji (2,3 ‰).

Naděje dožití byla u mužů v kraji vyšší než v ČR, u žen byla shodná.

Naděje dožití (střední délka života) udává předpokládaný průměrný věk, kterého se dožije jedinec daného věku při zachování stejné úmrtnosti. V roce 2017 došlo k metodické změně výpočtu naděje dožití, proto není možné srovnávat údaje v časové řadě, nicméně se naděje dožití v minulých letech stále zvyšovala.

Ktg 1.4 Naděje dožití při narození podle pohlaví v SO ORP v letech 2015 až 2019

Dívky narozené v roce 2019 mají o 5,5 roku vyšší naději dožití než chlapi.

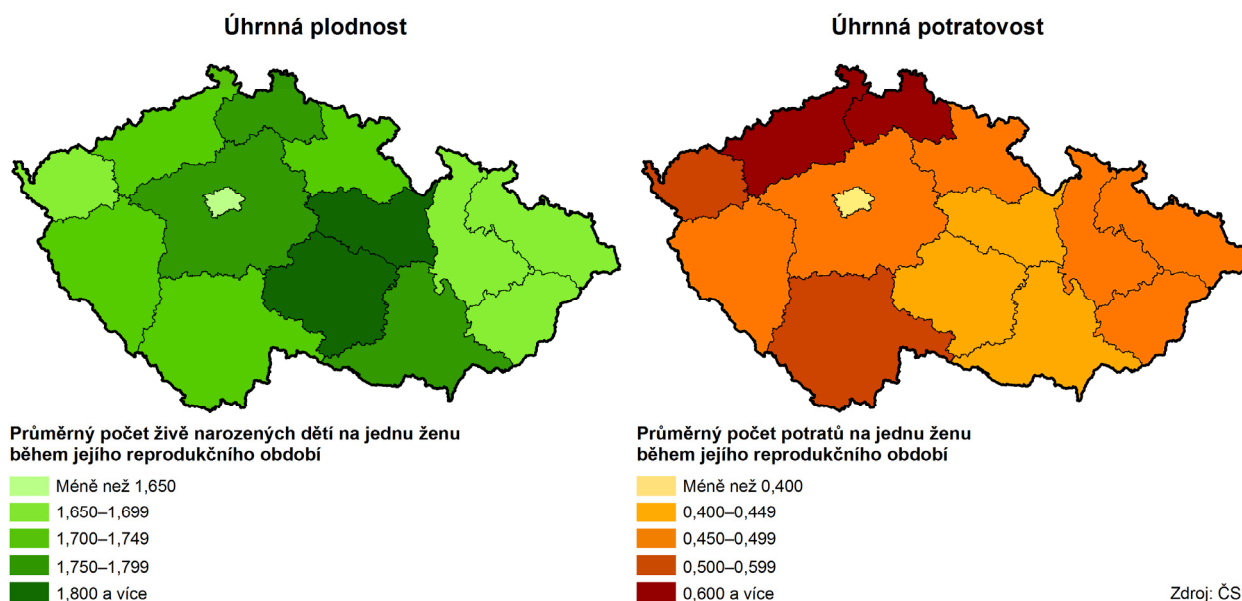
Chlapi narození v roce 2019 v Jihočeském kraji mají před sebou přibližně 76,6 let (průměr ČR – 76,3 let). Jihočeský muž, kterému v roce 2019 bylo 45 let, bude mít před sebou kolem 33,3 let života a pětadesátiletý muž bude žít ještě průměrně 16,3 roku. Jihočeské dívky, které se narodily v roce 2019, budou mít před sebou průměrně 82,1 roku života, což je shodné s průměrem za ČR. Jihočešky, které v roce 2019 oslavily čtyřicáté páté narozeniny, se mohou dožít v průměru ještě 38,1 let a ženy ve věku 65 let ještě 19,9 let.

Potraty

Míra potratovosti byla v kraji v roce 2019 nejnižší za posledních dvacet let.

Míra potratovosti vyjádřená počtem potratů na tisíc obyvatel v roce 2019 byla zatím nejnižší ve sledované historii (3,1‰), nicméně byla v posledních letech stále nepatrně vyšší než republikový průměr a v mezikrajském srovnání byla čtvrtá nejvyšší.

Ktg 1.5 Úhrnná plodnost a úhrnná potratovost v krajích v roce 2019

Podíl UPT v kraji byl v roce 2019 nejnižší.

V roce 2019 bylo v kraji zaznamenáno celkem 1 998 potratů, z toho 37,7 % bylo samovolných a 57,2 % bylo formou UPT (umělé přerušování těhotenství). Celkem 22,3 % UPT bylo provedeno ze zdravotních důvodů. Podíl UPT v roce 2019 byl v časovém horizontu posledních let v kraji nejnižší. Nejvyšší hodnoty potratovosti byly zaznamenány v Ústeckém kraji (4,1 ‰) naopak nejnižší v Pardubickém kraji (2,5 ‰). V územním detailu byla nejnižší potratovost v okresech Jindřichův Hradec a Strakonice (2,8 ‰) a nejvyšší byla zaznamenána v okrese Český Krumlov (3,6 ‰).

Klesal také index potratovosti.

V roce 2019 připadalo v kraji na 100 narozených dětí 29,9 potratů, index potratovosti byl vyšší než průměr ČR (28,2), nicméně se jeho hodnota během let stále snižuje. Potratem v současné době končí méně než čtvrtina těhotenství (23,0 %), zatímco před dvaceti lety to bylo 33,6 %.

Sňatky a rozvody

V posledních letech byla nejvyšší sňatečnost v roce 2018.

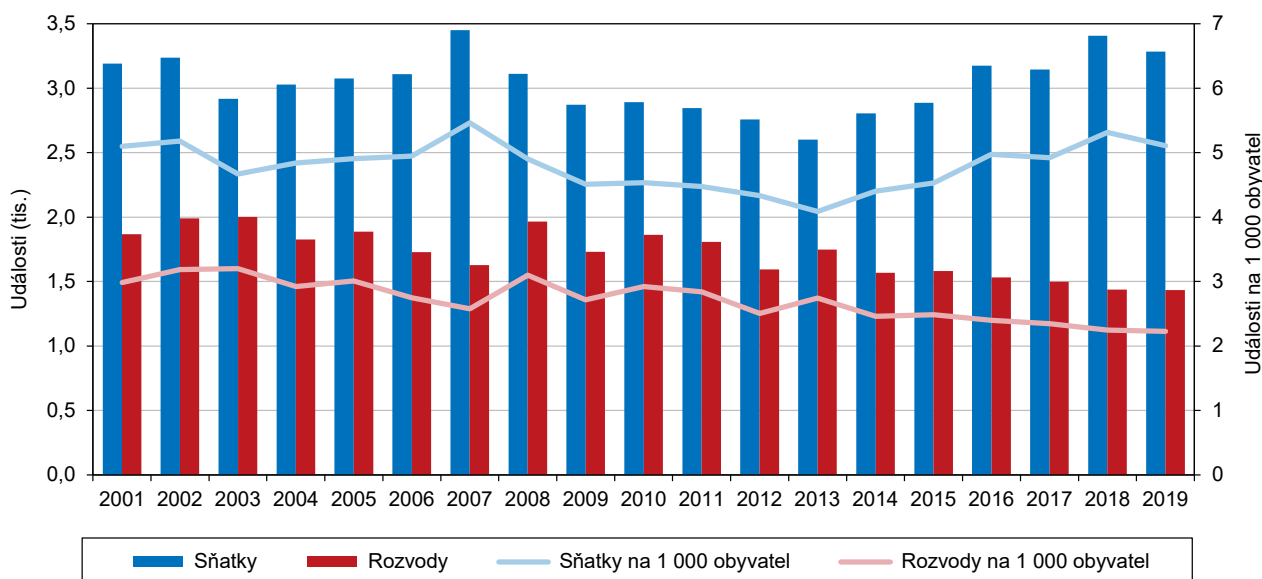
V kraji bylo v roce 2019 oddáno 3 284 párů. Svůj první sňatek uzavřelo 65,9 % snoubenců, kteří byli před sňatkem oba svobodní (tzv. protogamní sňatky). Z celkového počtu bylo 75,5 % ženichů před svatbou svobodných. O něco menší byl podíl svobodných jihočeských nevěst (74,6 %). Míra sňatečnosti v kraji (5,1 ‰) byla stejná jako republikový průměr a byla nižší než v předchozím roce. Nicméně sňatečnost má v současné době po určitém propadu v roce 2013 lehce stoupající trend. V rámci ČR se Jihočeský kraj umístil na šesté nejnižší pozici, kdy nejvyšší sňatečnost byla v Karlovarském a Moravskoslezském kraji (5,4 ‰) a nejnižší naopak v Pardubickém kraji (4,9 ‰). V rámci kraje byla nejvyšší sňatečnost v okrese Český Krumlov, naopak nejnižší na území okresu Strakonice. Detailněji byla nejvyšší sňatečnost ve správním obvodě Český Krumlov a nejnižší na Blatensku.

Průměrný věk snoubenců se během let zvyšuje.

V roce 2019 byl v kraji průměrný věk ženichů při sňatku 36,8 let a nevěstám bylo průměrně 34,0 let. Při prvním sňatku bylo ženichům průměrně 32,6 let a nevěstám 29,9 let. Případný další sňatek uzavírali v roce 2019 muži průměrně ve věku 49,9 let a ženy ve věku 46,0 let. Muži se v roce 2019 nejčastěji ženili ve věkové kategorii 25 až 34 let, ženám bylo při sňatku nejčastěji 25 až 29 let. Před deseti lety byli ženichové mladší průměrně o 2,5 roku a nevěsty o 2,7 roku. Zůstává zvyklostí, že ženichové jsou starší než nevěsty (z 66,3 %, nejčastěji o 1 až 4 roky), ale během let se tento podíl lehce snižoval a nevěsty bývají častěji starší než ženichové.

Graf 1.12 Sňatky a rozvody v Jihočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Rozvodovost v kraji poklesla a byla nejnižší od roku 1990.

V roce 2019 bylo rozvedeno 1 433 manželství. Tento počet byl nejnižší v průběhu posledních více než dvaceti let. Téměř 34,8 % rozvodů bylo na návrh ženy a 47,9 % na společný návrh. Pro 80,3 % mužů a 80,2 % žen šlo o ukončení jejich prvního manželství. Nejčastěji se rozváděly páry, které spolu žily 15 a více let (44,0 %). Z celkového počtu rozvedených manželství se většina týkala také nezletilých dětí (870 rozvodů). Z ukončených manželství s nezletilými dětmi bylo 49,5 % manželství s jedním, 44,7 % se dvěma a 5,7 % se třemi a více nezletilými dětmi.

Nejčastější příčinou rozvratu manželství byla rozdílnost povah.

V roce 2019 byla nejčastější příčinou rozpadu manželství v kraji rozdílnost povah, názorů a zájmů (více než 67,7 % na straně muže a 68,3 % na straně ženy). Průměrný věk při rozvodu byl u mužů 45,5 let a u žen 42,2 let. Rozvodovost (2,2 ‰ – počet rozvodů na 1 000 obyvatel) byla v Jihočeském kraji nižší než průměr ČR (2,3 ‰) a byla v posledních 20 letech nejmenší.

Nejnižší hodnota rozvodovosti byla zaznamenána v Kraji Vysočina (2,0 ‰), naopak nejvyšší v Libereckém kraji (2,7 ‰). Jihočeský kraj se umístil na osmé nejnižší pozici. V kraji se nejméně často lidé rozváděli v okrese Strakonice, nejčastěji pak v okrese České Budějovice. V územním detailu byla v roce 2019 nejnižší rozvodovost na Blatensku, naopak nejvyšší v SO ORP České Budějovice a Český Krumlov.

Index rozvodovosti byl nejnižší v roce 2018.

Index rozvodovosti za rok 2019, tedy počet rozvodů k počtu sňatků uzavřených ve stejném roce, byl druhý nejnižší za posledních dvacet let a činil 43,6 %. Nejnižší hodnoty (42,2 %) dosáhl v roce 2018. Příznivá situace byla ovlivněna vyššími počty uzavřených sňatků a nižším počtem rozvedených manželství.

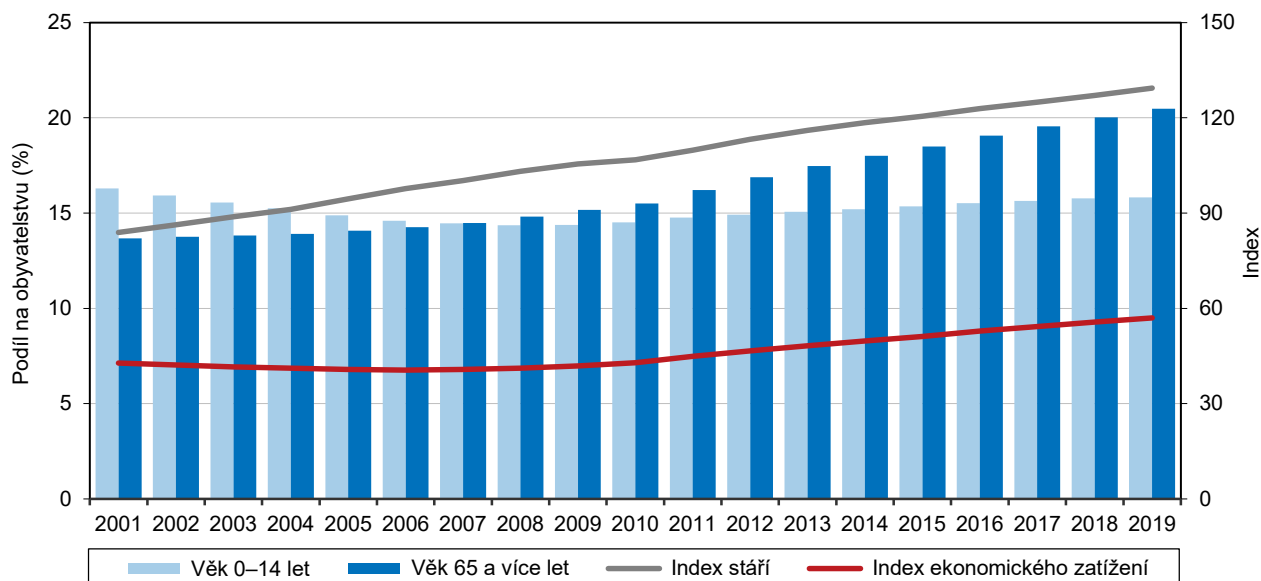
Věková struktura

Stárnutí populace se týká i obyvatel Jihočeského kraje.

Na konci roku 2019 průměrný věk obyvatel kraje činil 42,8 let, u žen to bylo 44,1 let a u mužů 41,5 let. Obyvatelé kraje dosahují vyššího věku než je průměrný věk u populace celé České republiky (42,5 let). Zatímco průměrný věk Jihočešek je pouze o 0,2 roku vyšší než u žen v ČR, muži z jižních Čech byli starší průměrně o půl roku. Za uplynulá dvě desetiletí se průměrný věk v kraji zvýšil o 4,4 let. Stejně jako pro Českou republiku platí i pro Jihočeský kraj, že jeho populace stárne. Proces stárnutí však v kraji probíhá v poslední době o něco rychleji, do roku 2010 byl průměrný věk obyvatelstva kraje o něco nižší než průměr ČR, v současné době je již vyšší.

Graf 1.13 Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Jihočeském kraji (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

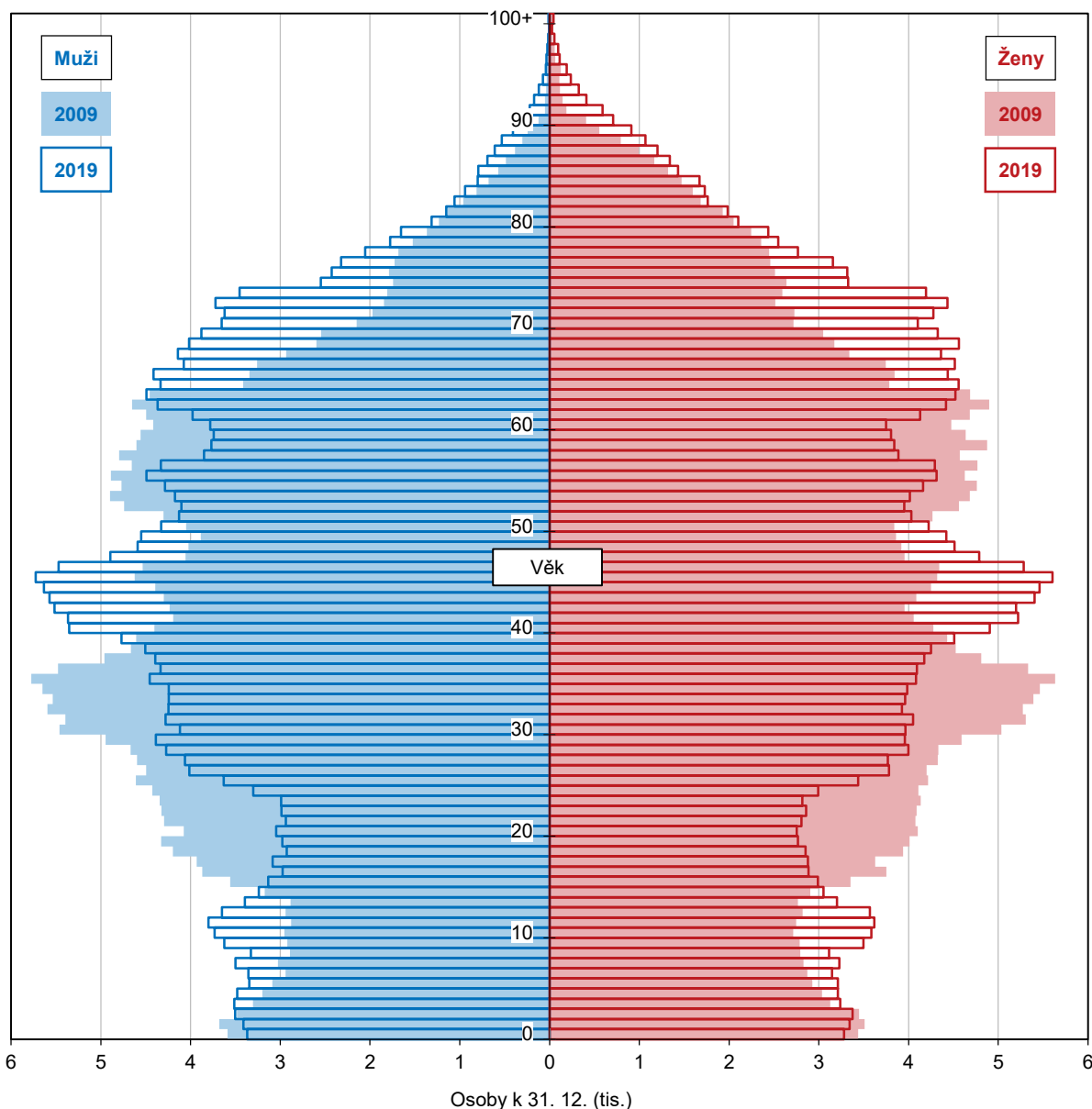

Nejstarší obyvatelstvo kraje žije na Milevsku, nejmladší naopak na Kaplicku.

Nejmladší obyvatelstvo bylo v roce 2019 ve Středočeském kraji (41,3 let), naopak obyvatelstvo s nejvyšším průměrným věkem žilo v Královéhradeckém a Zlínském kraji (43,3 let). V územním detailu nejnižší průměrný věk byl zaznamenán v okrese Český Krumlov (41,7 let), naopak nejvyšší v okrese Písek (43,7 let). V rámci kraje okres Český Krumlov patří dlouhodobě k okresům s nejmladším obyvatelstvem, zejména území správního obvodu Kaplice (41,4 let). Naopak nejstarší bylo obyvatelstvo v SO ORP Milevsko (45,2 let).

Graf 1.14 Věkové složení obyvatelstva Jihočeského kraje v letech 2009 a 2019

Zdroj: ČSÚ

Během let se stále zvyšuje podíl osob starších 65 let, naopak klesá podíl osob v produktivním věku.

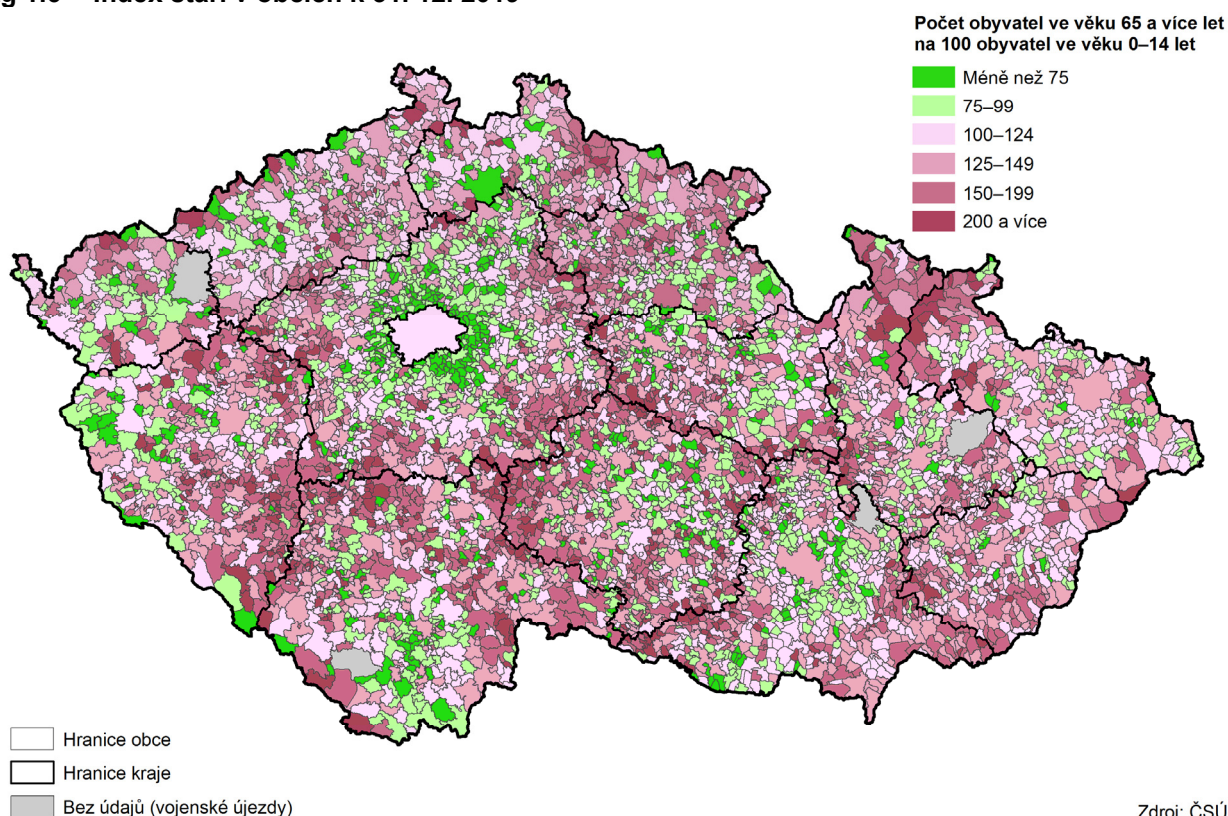
Populační stárnutí v průběhu let je způsobeno především nízkými počty dětí, kdy nejnižší podíl dětské složky populace byl v kraji zaznamenán v letech 2008 až 2009, od té doby se pak každoročně nepatrně zvyšoval (vlivem příznivější porodnosti). V průběhu let se však výrazněji snižoval podíl osob v produktivním věku a zvyšoval podíl osob ve věku 65 a více let. V roce 2019 bylo procentní zastoupení dětské generace (0 až 14 let) v kraji celkem 15,8 %, když nejnižší podíl dětí byl v okrese Jindřichův Hradec (15,0 %), naopak nejvyšší hodnota byla zaznamenána v okrese

České Budějovice (16,6 %). Podíl osob ve věku 15 až 64 byl v roce 2019 v kraji 63,7 %, nejmenší podíl osob tohoto věku žil na území okresu Písek (62,8 %), nejvíce v okrese Český Krumlov (65,0 %). Seniorská věková skupina (65 a více let) byla v kraji zastoupena z 20,5 %, nejméně v okrese Český Krumlov (18,5 %) a nejvíce v okrese Písek (22,0 %).

Hodnota indexu stáří se u žen zvyšuje rychleji.

Stárnutí populace se odráží rovněž v indexu stáří. Ten vyjadřuje, kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí do 15 let. Před 20 lety byl tento index 82,0, v roce 2007 se podíly dětí a osob ve věku 65 a více let téměř vyrovnaly a koncem roku 2019 již na 100 dětí připadalo v kraji 129,3 seniorů, což bylo více než průměr v celé České republice (124,6). U mužů dosahuje index stáří všeobecně nižších hodnot, poměr chlapců a mužů starších 65 let byl v kraji pro chlapce příznivý do roku 2015, v roce 2019 na 100 chlapců připadlo 109,3 mužů seniorů. V případě žen dosahuje index vyšších hodnot, v roce 2019 připadlo na 100 děvčat v Jihočeském kraji 150,5 seniorek, což je dáno větším početním zastoupením seniorek. Ženy se ve větší míře dožívají vyššího věku a jejich podíl je tedy v seniorské věkové skupině výrazně vyšší.

Ktg 1.6 Index stáří v obcích k 31. 12. 2019

Od roku 2014 převažovali ve všech krajích senioři nad dětmi.

Podobné poměry byly zaznamenány i v ostatních krajích ČR. V žádném kraji od roku 2014 nepřevažovaly počty dětí nad seniory, nicméně nejvyrovnanější podíl obou věkových skupin měl v roce 2019 Středočeský kraj (103,9), kde dokonce v okresech Praha-východ a Praha-západ jako jediných v ČR převažovaly děti nad seniory. Naopak nejvyšší rozdíl v zastoupení dětí a seniorů byl v Královéhradeckém kraji (138,8). Jihočeský kraj se umístil na pomyslné sedmé příčce. V rámci kraje byla zaznamenána nejvyšší hodnota indexu stáří v okrese Písek (145,1), především na území SO ORP Milevsko (175,0) naopak nejnižší v okrese Český Krumlov (112,3), zejména ve správním obvodě Kaplice (108,5). V okrese Český Krumlov jako jediném v kraji převažovaly děti nad seniory až do roku 2015.

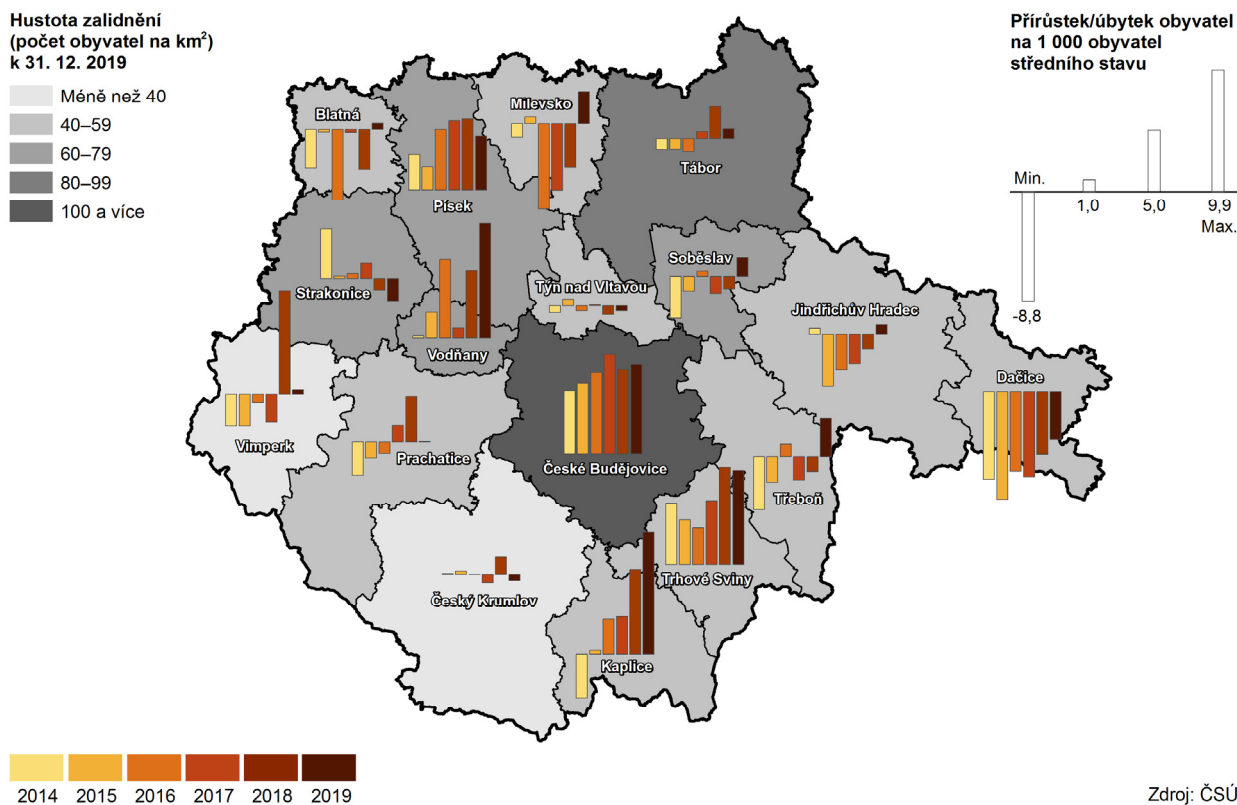
Poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatelstva se postupně zvyšuje.

Jakým způsobem se bude stárnutí obyvatelstva projevovat na daném území, přibližuje index ekonomického zatížení. Je to poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatelstva z pohledu věkové struktury obyvatel, tedy kolik dětí ve věku 0–14 let a osob ve věku 65 a více let připadá na 100 osob ve věku 15–64 let. Čím menší je výsledná hodnota indexu, tím příznivější je poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatel z pohledu věkové struktury obyvatel. V roce 2019 měl v kraji tento index hodnotu 57,0, před dvaceti lety byl o 13,5 procentního bodu nižší. Nejpříznivější poměr mezi produktivní a neproduktivní složkou obyvatelstva byl v kraji v letech 2005 až 2007 (nepatrně přes 40). Je nutné také zdůraznit, že index ekonomického zatížení je odvozen od skutečného věkového rozložení na daném území, nebere na zřetel, že ještě určitá část seniorů může být ekonomicky aktivní. Nejpříznivější hodnota indexu ekonomického zatížení byla zaznamenána v hlavním městě Praze (53,6), nejvyšší pak v Královéhradeckém kraji (59,3). V rámci Jihočeského kraje byl nejlepší poměr mezi aktivní a neaktivní složkou populace v okrese Český Krumlov (53,9), zejména v SO ORP Kaplice (50,0) a nejméně příznivý v okrese Písek (59,1), především na území správního obvodu Milevsko (61,0).

Pro Jihočeský kraj je charakteristická velká demografická rozdílnost území.

Z podrobnějšího územního pohledu je patrné, že jednotlivé části Jihočeského kraje vykazují poměrně velké územní rozdíly. Nejvyšší hodnotu zalidnění dlouhodobě má SO ORP České Budějovice (176,0 obyvatel na km²), především díky krajskému městu. Naopak nejméně zalidněný byl v roce 2019 správní obvod Vimperk (32,7 obyvatel na km²), přičemž průměrná hustota obyvatelstva v kraji byla 64,0 obyvatel na km². V SO ORP Vimperk v rámci kraje žilo také nejméně obyvatel ve městech (42,5 %). Nejvyšší podíl městského obyvatelstva byl v roce 2019 ve správním obvodě Vodňany (72,6 %). V rámci celého kraje se podíl městského obyvatelstva v posledních dvou letech mírně snižoval na hodnotu 63,8 %.

Ktg 1.7 Pohyb obyvatel v SO ORP Jihočeského kraje v letech 2014 až 2019

Nejvyšší přírůstky obyvatel byly v SO ORP České Budějovice, nejvíce obyvatel ubývalo na Dačicku.

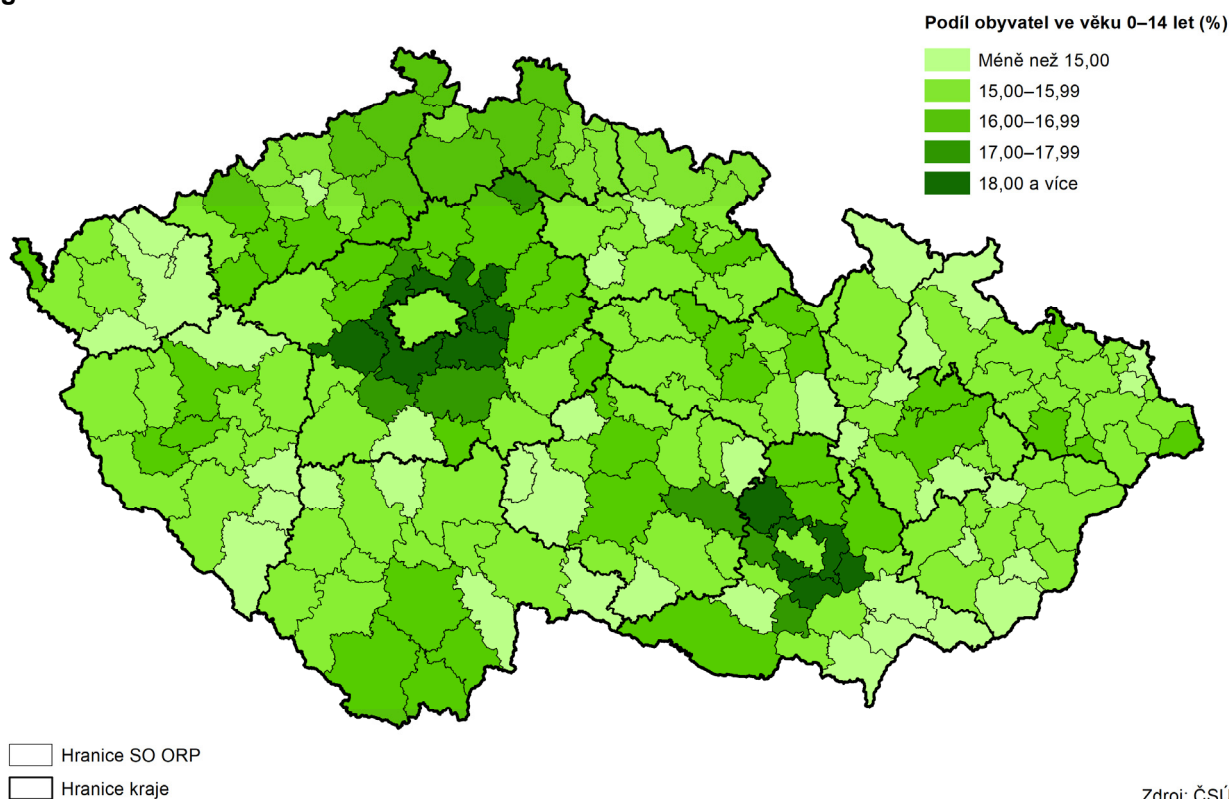
Při pohledu na pohyb obyvatelstva v jednotlivých správních obvodech je rozdílnost ještě výraznější. Vyšší přírůstky počtu obyvatel byly v posledních letech zaznamenány pouze v SO ORP České Budějovice, zejména díky výrazné kladné migraci. Naopak na Dačicku dlouhodobě obyvatel ubývalo, a to jak nepříznivou přirozenou měnou, tak i kvůli záporné migraci. Dlouhodobě kladné relativní přírůstky počtu obyvatel (na 1 000 obyvatel středního stavu) byly zaznamenány také v SO ORP Písek a Trhové Sviny a v posledních letech také na Kaplicku a Vodňansku.

Přestože počet obyvatel kraje se dlouhodobě zvyšoval, byly i v dalších správních obvodech v některých letech zaznamenány úbytky obyvatel. V poslední době to bylo často způsobeno nepříznivou přirozenou měnou, kdy se na území daného správního obvodu narodilo méně dětí, než zemřelo osob. Dlouhodobě kladný přirozený přírůstek byl zaznamenán v SO ORP České Budějovice, Český Krumlov a Kaplice, naopak trvaleji zápornou přirozenou měnou ubývalo obyvatel ve většině správních obvodů v kraji, zejména v obvodech Blatná, Dačice, Milevsko, Písek, Soběslav, Třeboň a Vimperk.

K nejmladším SO ORP patřil obvod Kaplice.

Z podrobnějšího územního pohledu je patrné, že nejvyšší podíl dětské populace byl v roce 2019 zjištěn v SO ORP České Budějovice a Český Krumlov (16,7 %). Nejmladší obyvatelstvo podle hodnoty průměrného věku žilo ve správním obvodě Kaplice (41,4 let). V tomto obvodě jako jediném v kraji ještě v roce 2016 mírně převažovaly počty dětí nad seniory. V SO ORP Kaplice byl v roce 2019 také zaznamenán nejnižší podíl osob ve věku 65 a více let (17,3 %) a naopak nejvyšší podíl osob v produktivním věku (66,7 %).

Ktg 1.8 Děti v SO ORP k 31. 12. 2019

Obyvatelstvo SO ORP Milevsko je dlouhodobě nejstarší.

Naopak nejmenší podíl dětského zastoupení byl v roce 2019 v SO ORP Milevsko (13,8 %), kde byla také nejvyšší hodnota průměrného věku (45,2 roku), protože podíl osob ve věku nad 65 let zde byl dlouhodobě nejvyšší (24,1 %) a podíl osob v produktivním věku zde byl nejnižší.

Podíl osob v produktivním věku 15 až 64 let se jak v ČR, tak také v Jihočeském kraji od roku 2007 stále mírně snižuje. V roce 2019 byli obyvatelé kraje ve věku 15 až 64 let zastoupeni z 63,7 %. Nejvyšší podíl osob v produktivním věku byl v kraji v roce 2019 zaznamenán na území SO ORP Kaplice (66,7 %), nejnižší pak v obvodě Milevsko (62,1 %).

Graf 1.15 Věková struktura a věkové indexy v SO ORP Jihočeského kraje (stav k 31. 12. 2019)

Zdroj: ČSÚ

